

STEPPING
STONE
LIBERIA

Jaarverslag 2018

EVERY
SETBACK
IS A SETUP
TO MAKE A
COMEBACK

VOORWOORD

Als je werkzaam bent in het afgelegen binnenland van Liberia, kun je er op wachten: setbacks, ofwel tegenvallers. Tegenvallers zijn voorspelbaar als je werkt in een omgeving waar niets vanzelfsprekend is: geen onderwijs, geen opgeleide mensen, geen voorzieningen voor medische zorg, geen elektriciteit water of transport. Vooral het gebrek aan scholing c.q. geschoolde mensen is een rem op vooruitgang, voor de regio en voor ons.

Een korte geschiedenis van Liberia maakt nog eens duidelijk waarom wij soms moeizaam vooruitgang boeken. Dat kunt u lezen in de bijlage van ons jaarverslag waar Fred van der Kraaij, Afrika- en Liberia-specialist bij uitstek en adviseur van onze stichting, een korte uiteenzetting geeft over de geschiedenis en het politieke en economische klimaat in Liberia. Een klimaat waarin SSL moet omgaan met de vele uitdagingen van een land dat is vervallen van paradijs in een land van chaos en armoede. Maar wel een land waar, gelukkig maar, velen de hoop op verandering niet hebben opgegeven.

In voorgaande jaarverslagen lieten we al weten vaak te worstelen met de inzet van geschikte professionals voor de overdracht van kennis op het terrein van moderne landbouwpraktijken. En daar is het ons uiteindelijk allemaal om te doen: kennisoverdracht ter bevordering van inkomen en werkgelegenheid. Vandaar dat we voor een gewijzigde aanpak

gekozen hebben: zelf zorgen voor opleiding van onze trainers en hen tegelijkertijd passende accommodatie en faciliteiten bieden in de vorm van een nieuw te bouwen trainingscentrum.

Naast tegenvallers hadden we ook een onverwachte meevaller. Ons kippenproject, begonnen als zeer kleinschalige activiteit voor kinderen met een verstandelijke beperking, geniet grote belangstelling van eierhandelaren en van boerinnen uit de omgeving. Dat biedt nieuwe perspectieven voor diversificatie en inkomensgroei. We gaan onze activiteiten op dit terrein daarom uitbreiden.

Samengevat: net als in voorgaande jaren hebben we ook in 2018 leergeld betaald, successen en tegenvallers beleefd. Maar de 'setbacks are learning experiences'. Die ervaringen vertalen we naar bescheidener ambities voor de komende jaren en een koerscorrectie die moet leiden naar versnelde overdracht van verantwoordelijkheid aan lokale partijen. U leest daarover in ons plan voor 2019-2022.

Dat we toch in staat zijn elk jaar vooruitgang te boeken danken we aan onze donoren die ambities en geduld met ons delen, waarvoor dank van ons en vele boeren en boerinnen en met name jongeren in River Cess.

Namens het bestuur van de stichting,
Stepping Stone Liberia
Guus van Heereveld, voorzitter.

RESULTATEN 2018

WAT WAREN WE VAN PLAN EN WAT IS ERVAN TERECHT GEKOMEN?

Samenwerking met lokale trainers

Samenwerking met de landbouwschool in Buchanan

Kern van onze missie en daarmee ons belangrijkste project was, is en blijft de overdracht van agrarische kennis. Wij geloven nog steeds in landbouwinvesteringen ten behoeve van productiviteitsverhogingen en in diversificatie als oplossing voor armoede en werkloosheid, met name onder jongeren.

Om kennis over te dragen moet je wel zelf over die kennis beschikken. En dat blijft lastig. De afgelopen jaren hebben we gedwongen afscheid moeten nemen van het grootste deel van ons team lokale trainers. De onderbezetting was in 2017 al een probleem, voornemen was om dat in 2018 op te lossen.

We hebben verschillende pogingen gedaan geschoolde trainers aan te trekken. Gekwalificeerde en betrouwbare mensen zijn echter niet of nauwelijks te vinden. En als ze al bestaan, zijn zij niet bereid te verhuizen naar de moeilijk bereikbare binnenlanden waar ze moeten leven en werken onder primitieve omstandigheden. Ze geven de voorkeur aan ruime voorzieningen behorende bij het werk, inkomen en status van grote NGO's in de hoofdstad Monrovia.

Samenwerking met grotere NGO's lijkt dan een oplossing, maar is vaak weerbarstig; we zijn te klein en beschikken niet over een staf die kan voldoen aan hoge eisen van uitgebreide rapportering.

Om toch een landbouwprogramma te ontwikkelen dat is afgestemd op kennis en behoeften en de mogelijkheden van de boeren in ons

werkgebied hebben we contact gelegd met de landbouwschool in Buchanan. De contacten zijn er maar dat heeft nog niet geresulteerd in de opzet van een meerjarig programma.

Wel heeft een drietal studenten landbouwprojecten uitgevoerd op onze proefboerderij. SSL betaalt hun collegegeld plus reis- en verblijfkosten in ruil voor hun werkzaamheden op de trainingsvelden.

Daar werken ze samen met belangstellende boeren uit de omgeving. Deze boeren worden zo in de praktijk bekend gemaakt met nieuwe methoden van cassaveteelt en teelt van alternatieve gewassen. Hiervoor bestaan binnen de regio goede afzetmogelijkheden.

Trainingcenter i.p.v. kennishutten

Met het project 'kennishut' maakten we in 10 dorpen gebruik van lokale accommodatie en lokale proefvelden voor training in landbouwpraktijken. Helaas is dit project gestaakt vanwege een tekort aan trainers en een te lage kwaliteit van de trainingen.

Afgesproken was dat de dorpen zelf de organisatie voor hun rekening zouden nemen en dat de trainers zich zouden beperken tot de praktische invulling van het programma. De organisatie kwam echter voor rekening van de dorpen zelf. Omdat dit op een enkele uitzondering na niet lukte hebben we gekozen hebben voor een andere aanpak.

Een van de grootste problemen om genoeg trainers beschikbaar te krijgen was de beschikbaarheid van passende huisvesting. Daarom hebben we besloten een trainingscentrum te bouwen met accommodatie voor huisvesting

van trainers en een cursuslokaal op het terrein van onze bestaande proefvelden. Verder worden deelnemers strenger geselecteerd: we verwachten van hen een pro-actieve houding.

Met onze nabij gelegen proefvelden kunnen we straks trainingen centraliseren op EEN centrale trainingslocatie in plaats van allerlei verschillende locaties in de omgeving te moeten gebruiken. Dankzij een aantal zeer gulle sponsors en de steun van Wilde Ganzen hebben we eind 2018 een vliegende start kunnen maken met de bouw van het trainingscentrum. De verwachting is dat deze eind 2019 klaar is voor gebruik.

Investeren in bouwkundige voorzieningen voor verwerking van cassave

De ervaringen met het verwerken van cassave tot gari in onze eigen proeffabriek in 2017 waren veelbelovend. Korte aanvoerlijnen en centrale ligging in het teeltgebied van cassave zijn cruciaal voor een succesvolle exploitatie

van een fabriekje. Daarom is gekozen voor bouw in Timbo. Boeren en boerinnen in de omgeving hebben de afgelopen twee jaar namelijk laten zien écht te willen investeren in verhoging van productiviteit van cassave. Bovendien zijn ze ook bereid om te helpen bij de bouw en hebben, vooruitlopend op beschikbare middelen, al stenen gefabriceerd. SSL werft in 2019 de benodigde fondsen voor de bouw en gaat het project ondersteunen door een lokale aannemer in te huren en bouwmaterialen te leveren. De leverancier van de machines organiseert voorafgaand aan de opening van de fabriek de benodigde trainingen. Alle kosten van de bouw en de trainingen worden op termijn in natura afgelost.

Zodra de fabriek in bedrijf is, naar verwachting tweede helft 2020, gaat deze ook fungeren als voorbeeld voor andere dorpen in de regio. De alledaagse praktijk toont hier aan hoe met verwerking van cassawortels toegevoegde waarde en werkgelegenheid kan worden gerealiseerd.

Kippenproject

Aanvankelijk opgezet als kleinschalig project voor kinderen met een verstandelijke beperking uit de omgeving is de kippenhouderij uitgegroeid tot een veelbelovend proefproject voor boerinnen in de regio.

De proef met het opfokken van eendagskuijken tot leghennen is een succes geworden. Zonder enige vorm van promotie kwamen handelaren op ons af voor aankoop van eieren. En die brengen een onverwacht hoge prijs op. Er is namelijk grote schaarste aan eieren.

Dit succes is te danken aan een (bijna afgestudeerde) student met ervaring in pluimvee die ons heeft geholpen om in heel korte tijd kippen op te fokken en ook aan de leg te krijgen. Eén kleine tegenvaller: de kosten voor aankoop van goed kippenvoer waren hoger dan de opbrengst van de eieren...

Hier hebben we echter een oplossing voor gevonden. Met de productie van lokaal geteelde ingrediënten kan de kostprijs fors naar beneden. Hierdoor wordt de productie rendabel. Met als groot bijkomend voordeel dat boeren die willen starten met de teelt van mais, bonen en pindanoten zich verzekerd weten van afzet binnen de regio. En daar vanzelfsprekend ook een eerlijke prijs voor krijgen.

Samenwerking Pierson College

Leerlingen van het Pierson College in 's-Hertogenbosch zetten zich ook dit jaar weer in voor de promotie en activiteiten van onze stichting. Leerdoelen zijn de organisatie en het management hiervan. Samen met de school stemmen we af hoe dat het beste kan worden vormgegeven.

Samen met docenten van het Pierson organiseren we jaarlijks de microkrediet-actie. Vanwege het grote succes blijft deze samenwerking ook de komende tijd gehandhaafd. Daarbij is afgesproken dat de opbrengst ten goede komt aan projecten die gerelateerd zijn aan onderwijs in brede zin. Want uiteindelijk vormt onderwijs de basis voor ontwikkeling van kind en regio. Een gebrek aan scholing werkt belemmerend: dat hebben wij zelf ervaren binnen onze eigen projecten, maar geldt natuurlijk ook in het algemeen.

SAMENVATTING

'Organiseren van kennisoverdracht', het is en blijft de grootste uitdaging voor onze stichting. Met de realisatie incasseerden we echter de nodige tegenvallers. Maar deze setback hebben we om kunnen zetten naar een geplande comeback: de bouw van een nieuw trainingscentrum dat in 2019 gereed zal komen! Met het in gebruik nemen van het trainingscentrum hopen we ook op meer samenwerking met andere, grotere partijen die werkzaam zijn op het terrein van kennisoverdracht in Liberia.

De gewenste diversificatie naar veeteelt is ons in de schoot geworpen: min of meer bij toeval lijkt het houden van legkippen verrassend succesvol en geniet het experiment grote belangstelling bij heel veel boerinnen in de omgeving. De setback in de vorm van hoge

voerprijzen kunnen we compenseren door zelf het kippenvoer te gaan produceren. En.... de broodnodige werkgelegenheid krijgt zo een forse stimulans. Door lokale boeren in te schakelen voor de teelt en door de inzet van jongeren in de malerij en het transport.

Kortom, landbouw in combinatie met veeteelt biedt perspectief op duurzame verbetering van economische zelfredzaamheid. Een reden te meer om sterk te blijven focussen op kennisoverdracht, scholing, training. En duidelijk is geworden dat we ons daarbij niet moeten laten afschrikken door tegenvallers. Sterker nog, ze hebben in ons geval bijgedragen aan kennisontwikkeling:

Every setback is a setup for a comeback!

ONZE PLANNEN VOOR 2019 EN VOLGENDE JAREN

Onze plannen voor de nabije en wat verdere toekomst op een rijtje:

- ▶ Het belangrijkste van allemaal: verhogen competenties van onze medewerkers die kennis moeten overdragen op terrein van landbouw en veeteelt. Niet alleen vaktechnisch maar ook qua bedrijfsvoering. We gaan alle mogelijkheden bezien, in maar ook buiten Liberia. Met gekwalificeerde medewerkers staat of valt onze missie.
- ▶ In het kader van zelfredzaamheid gaan we voorbereidingen treffen om projecten te verzelfstandigen: eigen proeftuinen en pluimveeprojecten overdragen aan competente medewerkers.
- ▶ Selecteren en trainen van ondernemende boeren die met steun van SSL-adviseurs kennis op lokaal niveau overdragen aan boeren in de eigen community.
- ▶ Selecteren en trainen van boeren in het telen van mais en soya voor de productie van kippenvoer. Afgesproken is dat studenten enerzijds een teeltplan opstellen en anderzijds boeren gaan selecteren die genoemde ingrediënten kunnen produceren. In de tussentijd wordt een test uitgevoerd met aankoop van grondstoffen elders voor verwerking in de eigen, zeer eenvoudige, malerij! De eerste indicaties qua kostprijsverlaging zijn hoopgevend. Investerings in een maalmachine zijn behapbaar en men gaat op zoek naar mineralen en vitamines, zogenaamd kernvoer, dat gemengd wordt en cruciaal is voor de productie en voor de gezondheid van de kippen. Bij de implementatie van het kippenproject kunnen we een beroep doen op expertise in Nederland. Er zijn vele kennisinstituten en adviseurs beschikbaar op het terrein van pluimvee-exploitatie.

- ▶ Selecteren en scholen van ondernemende boerinnen die geschikt zijn als 'voorbeeldige' pluimveeondernemers.
- ▶ Afronden van de bouw van het trainingscentrum.
- ▶ Faciliteren van de bouw en ingebruikname van de garifabriek in Timbo.

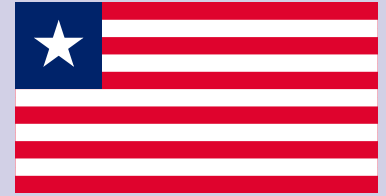
Samengevat kunnen we met deze plannen de eerste stappen zetten naar echte zelfredzaamheid van vele boerenfamilies. En tegelijkertijd een voorzichtig begin maken om onszelf overbodig te maken, wellicht al op een termijn van 5 tot 7 jaar.

Het jaarverslag 2017 sloten we af met een citaat van Earl Anderson over zijn bevindingen over ondernemen in Liberia, anno 1953:

'Yet it seems clear that there is field for the bold and the resourceful. [...] Patience will be needed. There will be risks to be run, lessons to be learned the hard way. But the problems are intriguing, the possibilities tempting.'

De 'problems' zijn onveranderd uitdagend, maar de mogelijkheden ook. Daarbij nemen lokale boeren geleidelijk het initiatief.

Een bijdrage van onze adviseur en Afrikakenner, Fred van der Kraaij.

Liberia ligt aan de westkust van Afrika. Met een oppervlakte van ruim 110.000 vierkante kilometer is het bijna drie keer zo groot als Nederland. Liberia ligt aan de kust, de Atlantische Oceaan, en grenst aan de buurlanden Sierra Leone, Guinee en Ivoorkust. De Manorivier in het westen vormt de grens met buurland Sierra Leone, terwijl de Cavalla-rivier, in het oosten, de grens vormt met Ivoorkust.

Liberia heeft veel rivieren, wat te maken heeft met de overvloedige regenval die het land kent. Aan de kust valt er zo'n 5 (vijf!) meter regen per jaar – waarvan het grootste deel tussen april en oktober valt – terwijl er in het binnenland 'maar' twee meter regen per jaar valt. Ter vergelijking: in Nederland valt per jaar 75 cm regen!

Liberia is de oudste republiek van Afrika. Dit heeft te maken met haar geschiedenis. Het land is in 1847 door ex-slaven uit de Verenigde Staten van Amerika gesticht.

Vanaf rond 1800 werd de roep om afschaffing van de slavernij in de Verenigde Staten steeds luider en er gingen stemmen op om de voormalige slaven naar 'Afrika' te sturen waar zij de beschaving en het christendom konden brengen. In werkelijkheid wilde men af van deze groep, want het zwarte bevolkingsdeel groeide veel sneller dan het blanke bevolkingsdeel. De blanke Amerikaanse politici en bestuurders voelden zich hierdoor bedreigd in hun machtspositie.

Zij kozen een gebied uit aan de westkust van Afrika waarheen zij de voormalige slaven brachten. Dit werd Liberia. Deze ex-slaven moesten hier een nieuw leven opbouwen. Het was een dunbevolkt gebied, bedekt met tropisch oerwoud. Er woonden natuurlijk al mensen, in totaal zo'n zestien verschillende stammen die bij elkaar veel talrijker waren dan de betrekkelijk kleine groep ex-slaven uit de Verenigde Staten.

Nadat de voormalige Amerikaanse slaven in 1847 het onafhankelijke land Liberia hadden gesticht sloten zij de oorspronkelijke bevolking uit van het bestuur van het land. Dat veranderde pas in 1980, toen een gewelddadige militaire staatsgreep een einde maakte aan de overheersende positie van de afstammelingen van de ex-slaven. Voor het eerst werd het land nu geleid door inheemse Liberianen.

De politieke omwenteling van 1980 vormde achteraf gezien de aanloop naar twee gruwelijke burgeroorlogen, die hun weergave in Afrika niet kennen. Naar schatting kostten de oorlogen aan 250.000 mensen het leven, terwijl een veelvoud gewond en getraumatiseerd raakte – of gevlucht was.

Sinds 2003 is er weer vrede in het land. In 2005 kozen de Liberianen hun eerste vrouwelijke president, Ellen Johnson Sirleaf, die daarmee ook de eerste democratisch gekozen vrouwelijke president in Afrika werd. Zij moest het land weer op orde brengen. In 2018 werd zij na democratische verkiezingen opgevolgd door George Weah, een internationale ster-

voetballer die door sommigen als de beste voetballer ooit van Afrika wordt gezien.

President Weah heeft met veel problemen te kampen: de wijdverbreide corruptie, de door de oorlog verwoeste infrastructuur en economie, het gebrek aan banen in de steden. Bovendien zijn er nog de voormalige krijgsheren, die ondanks hun verleden van oorlogsmisdaden en mensenrechtenschendingen tijdens de twee burgeroorlogen (1989-2003) nog steeds vrij rond lopen, en waarvan sommigen zelfs in het parlement zijn gekozen.

Anno 2019 heeft Liberia bijna 5 miljoen inwoners, waarvan een à anderhalf miljoen in de hoofdstad Monrovia woont. Ongeveer de helft van de bevolking woont op het platteland, de andere helft in de steden. De onderwijsvoorzieningen in het land zijn slecht. De kwaliteit van het onderwijs is laag en niet iedereen gaat naar school. In 2014-2015 werd Liberia, evenals de buurlanden Guinee en Sierra Leone, getroffen door een Ebola epidemie die de toch al zwakke en slecht functionerende publieke gezondheidszorg naar een dieptepunt bracht en ruim 4.000 Liberianen het leven kostte.

Gelukkig is er ook positief nieuws te melden. De mensenrechten worden in Liberia in het algemeen gerespecteerd. Er is persvrijheid en er zijn veel onafhankelijke kranten en radio-stations. Er is ook vrijheid van vereniging wat onder andere heeft geleid tot een groot aantal politieke partijen en tal van verenigingen,

variërend van organisaties die de dagelijkse belangen van de lokale bevolking behartigen tot belangengroepen die bijvoorbeeld pleiten voor het behoud van het tropische regenwoud.

Liberia is een rijk land. De helft van het land is nog bedekt met tropische bossen die kostbaar hout bevatten. Verder wordt er op veel plaatsen ijzererts in de bodem aangetroffen, maar ook goud en diamanten. Het vochtige tropische klimaat is uitermate geschikt voor de productie van rubber en palm olie. De 600 kilometer lange kustlijn biedt grote mogelijkheden voor de visserij. Olie is nog niet aangetroffen, er is wel naar gezocht.

Het basisvoedsel van de bevolking bestaat uit cassave en rijst. Dit wordt aangevuld met vis en lokaal geschoten wild. Groente en fruit komen in de natuur in overvloed voor in Liberia, maar de voedingsgewoonten van het merendeel van de bevolking zijn slecht en resulteren in een eenzijdig dieet, wat negatieve gevolgen heeft voor de gezondheid en de levensverwachting. De gemiddelde levensverwachting in Liberia is 59 jaar, maar veel kinderen sterven op jonge leeftijd: de zuigelingensterfte is bijvoorbeeld 66 per 1.000 geboren baby's. Ter vergelijking: in Nederland is dat minder dan 4 per 1.000 geboren baby's.

River Cess County

Liberia heeft 15 provincies (in Liberia counties genoemd). River Cess County is een van de armste provincies. Het ligt aan de kust en heeft een oppervlakte van 5.300 km². Dat is ongeveer even groot als de provincie Noord-Brabant, maar het heeft naar schatting slechts tussen de 100.000 en 125.000 inwoners, voornamelijk Bassa en Kru stamleden.

Niet meer dan 5.000 mensen hebben er een betaalde baan. De meeste mensen leven van wat de natuur opbrengt. River Cess County is rijk bedeed door de natuur. In de vier rivieren die door de provincie stromen en voor de kust komt veel vis voor. Het oerwoud bevat tal van bijzondere en kostbare houtsoorten. Er zijn veel mogelijkheden tot landbouw, bijvoorbeeld cassave, rijst, maïs, suikerriet,

okra, pinda's, zoete aardappelen, bananen, ananas en andere tropische vruchten. Maar ook handelsgewassen zoals rubber, cacao en palmolie producten. Ondoelmatige landbouwtechnieken leiden echter tot lage opbrengsten, terwijl productie voor de markt bemoeilijkt wordt door de slechte wegen: er zijn geen geasfalteerde wegen tussen de hoofdstad Cestos City en het binnenland. Door de afwezigheid van een commerciële bank bestaan er bovendien geen kredietmogelijkheden.

River Cess County heeft geen moderne voorzieningen. Elektriciteit, stromend water, moderne sanitaire voorzieningen, scholen, ziekenhuizen, wegen en bruggen zijn schaars of afwezig. Er zijn in de provincie tien medische posten, maar er is geen arts, het verplegend personeel heeft geen of nauwelijks opleiding gehad en meestal zijn er geen medicijnen voorradig, die de bevolking overigens ook niet kan betalen. Het dichtstbij zijnde ziekenhuis is in de havenstad Buchanan, op 140 km afstand, maar de weg erheen is onverhard en slecht, en in het regenseizoen nauwelijks begaanbaar zodat de meeste patiënten overlijden vóór

aankomst. Minder dan de helft van de bevolking kan lezen en schrijven. Het merendeel van de bevolking is jonger dan 18 jaar maar er zijn onvoldoende scholen, die bovendien geen goed opgeleid onderwijzend personeel hebben. Het gevolg is dat de jeugd wegtrekt, naar de grote steden waar ze het grote leger werklozen versterken.

River Cess County kent vele uitdagingen, maar de twee grootste uitdagingen zijn om de jeugd een waardig toekomstperspectief te bieden en de volwassenen een menswaardig bestaan.

Over de auteur:

Fred van der Kraaij (geb. 's-Hertogenbosch) is econoom. Hij heeft 45 jaar Afrika-ervaring, opgedaan in 20-25 landen. Fred werkte voor de Liberiaanse Staat, het Nederlandse ministerie van Buitenlandse Zaken, de Europese Unie/EG en de Wereldbank. Hij was docent aan een universiteit en onderzoeker in Liberia; adviseur, Ministerie van Financiën in Liberia en Ministerie van Planning in Mali; verantwoordelijk voor de monitoring van ontwikkelingsprojecten in de Westelijke Sahel (Burkina Faso, Gambia, Guinee-Bissau, Kaap Verdië, Mali, Mauritanië en Senegal); het ex-post evalueren van projecthulp (landbouw, plattelandsontwikkeling) en programmahulp (begrotingssteun en schuldkwijtschelding), onder meer in Ghana, Kongo-Kinshasa, Nigeria en Uganda.

Fred van der Kraaij woonde 16 jaar in West-Afrika (in de Sahel en Liberia) waarover hij heeft gepubliceerd in boeken, o.a. een proefschrift, en artikelen. Bijzondere ervaringen: de openbare ophanging van zeven veroordeelde rituele moordenaars (kannibalen) en vier militaire staatsgrepen.

Fred onderhoudt een website over Liberia, een blog over Liberia en hij tweet als @liberiapp en @FredVDKraaij. Hij is met pensioen en schrijft momenteel een boek over de West-Afrikaanse Sahel.

Stichting Stepping Stone Liberia te 's-Hertogenbosch

BALANS NA RESULTAATBESTEMMING

<u>ACTIVA</u>	<u>31 december 2018</u>	<u>31 december 2017</u>
Liquide middelen		
Banksaldo Rabo	11.243	23.273
Banksaldo Rabo Spaarrekening		4.171
	<u>11.243</u>	<u>27.444</u>

PASSIVA

31 december 2018

31 december 2017

Eigen vermogen

Overige Reserve

11.243

27.444

11.243

27.444

Stichting Stepping Stone Liberia te 's-Hertogenbosch

STAAT VAN BATEN EN LASTEN

	<u>2018</u>	<u>2017</u>
<u>Ontvangsten</u>		
Donaties particulieren	2.393	3.590
Giften / fondsen / acties	<u>42.209</u>	<u>60.578</u>
	44.602	64.168
<u>Project gerelateerde lasten</u>		
Project Liberia	59.222	50.224
Communicatiekosten projecten	-	384
Overige projecten	<u>877</u>	<u>1.544</u>
	60.099	52.152
<u>Overhead kosten</u>		
Kantoorkosten	94	215
Bankkosten	226	195
Promotiekosten	324	208
Contributies	60	92
Declaraties vrijwilligers	<u>-</u>	<u>809</u>
	704	1.519
<u>Resultaat</u>	<u><u>-16.201</u></u>	<u><u>10.497</u></u>

Toelichting Jaarrekening SSL 2018

De exploitatie over het jaar 2018 sluit met een negatief saldo van ruim € 16.000. Ons eigen vermogen daalt hierdoor met hetzelfde bedrag. De hoge kosten van de projecten in Liberia, met name de bouw van het trainingscentrum, zijn hier debet aan. Omdat deze kosten in 2019 aanzienlijk lager zijn, is onze begroting dan weer in evenwicht.

Baten

De baten van de stichting bestaan voornamelijk uit fondsen en acties. We hebben in 2018 onder meer bijdragen ontvangen van Wilde Ganzen en de MRC Holland Foundation. Specifiek voor de bouw van het trainingscentrum ontvingen we een bijdrage van de Gebroeders van den Boschstichting. Al jaren wordt een mooie bijdrage geleverd door de actie van leerlingen van het DS Pierson College in 's-Hertogenbosch. Daarnaast mochten we weer vele donaties en giften van particulieren ontvangen.

Lasten

Bijna 99% van de lasten is direct gerelateerd aan onze projecten in Liberia. Slechts 1% is overhead. De grootste uitgavenpost in 2018 was de bouw van het trainingscentrum. Met de groei van onze activiteiten in de pluimveehouderij nemen ook de exploitatiekosten van onze kippenfarm toe. Verder blijven de kosten van transport en communicatie, mede door de gebrekkige lokale infrastructuur onveranderd hoog.

STEPPING
STONE
LIBERIA